

Anna Mempel-Śnieżyk

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

WŁADZE LOKALNE WE WSPIERANIU SEKTORA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Streszczenie: Artykuł podejmuje kwestie związane ze wspieraniem przedsiębiorczości sektora małych i średnich przedsiębiorstw. W celu trafnego ujęcia zagadnienia w pierwszej kolejności wskazano na istotną rolę tego sektora we współczesnej gospodarce, a następnie na udział władz lokalnych we wspieraniu przedsiębiorczości.

Słowa kluczowe: sektor małych i średnich przedsiębiorstw, instrumenty wspierania przedsiębiorczości przez władze lokalne.

1. Wstęp

Problematyka sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) stanowi przedmiot rozważań wielu teorii ekonomicznych, poruszając problem badawczy dotyczący ingerencji władz państwowych we wspieraniu tego sektora. Działania władz są niezmiernie istotne z punktu widzenia udziału sektora MSP w polskiej gospodarce. Jak wynika z materiałów informacyjnych Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, w Polsce, podobnie jak Unii Europejskiej, MSP stanowią ok. 99% wszystkich przedsiębiorstw¹. Analizując literaturę traktującą o funkcjonowaniu i rozwoju tego sektora, można wyróżnić podstawowe ujęcie determinant warunkujących jego działanie mikroekonomiczne i makroekonomiczne. Wśród tych bezpośrednio związanych z działalnością sektora MSP wymienia się np. właścicieli-menedżerów, system zarządzania i przedsiębiorczości, dostawców i odbiorców, konkurencję czy uwarunkowania lokalne². W artykule skoncentrowano się na ostatnim z wymienionych i podjęto rozważania dotyczące działań władz lokalnych w zakresie wspierania sektora MSP.

¹ A. Żołnierski (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007-2008*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości 2009, s. 25.

² R. Borowiecki, B. Siuta-Tokarska, *Problemy funkcjonowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Synteza badań i kierunki działań*, Difin, Warszawa 2008, s. 13-14.

2. Miejsce sektora MSP w gospodarce

Znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju społeczno-gospodarczym można skonkretyzować, sprowadzając je do takich działań i zachowań przedsiębiorstw tego sektora, jak³:

- duża dynamika w podejmowaniu ryzyka przez firmy,
- zdolność generowania nowych miejsc pracy,
- racjonalizacja alokacji zasobów,
- innowacje i unowocześnianie struktury przemysłowej,
- znaczna rola w ugruntowaniu zasad rynkowych w postawach ludzi,
- rola w rozwoju konkurencji⁴.

W ramach wyszczególnionych działań i zachowań omawianego sektora przedsiębiorstw należy dodać, że sektor ten jest ważnym uczestnikiem przeobrażania struktury przemysłowej kraju, ma także duże znaczenie przy tworzeniu prywatnej własności środków produkcji. W Polsce sektor ten zaczął się rozwijać dopiero w okresie transformacji, tworząc nowe miejsca pracy, wpłynął na ograniczenie bezrobocia powstałego w efekcie likwidacji i restrukturyzacji przedsiębiorstw państwowych. Przyjmuje się także, że to właśnie rozwój i aktywność tego sektora przyczyniły się do trwałego wzrostu gospodarczego naszego kraju w ostatnich latach, a sukces jest uważany za tym większy, iż warunkami towarzyszącymi były brak stabilnych działań ze strony państwa, niestabilność regulacji prawnych, trudności w pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych, nierówność warunków konkurencji krajowej i preferowanie podmiotów dużych⁵. Można sądzić, iż lata gospodarki centralnie planowanej oraz trudności funkcjonowania małych średnich przedsiębiorstw wynikające z tego tytułu stały się w okresie transformacji nie barierą czy problemem, który trzeba podźwignąć, lecz motorem ich powstawania i rozwoju. Sektor ten wykorzystał szansę, mimo wielu przeciwności, co tym bardziej świadczy o jego sile i potędze.

Potwierdzeniem znaczenia sektora MSP dla rozwoju społeczno-gospodarczego jest także udział tego sektora w tworzeniu produktu krajowego brutto, tj. 44% mikro, 11% średnie, 13% małe i 32% duże przedsiębiorstwa.

Podejmując problematykę sektora MSP, należy skupić uwagę na aspekcie związanym z barierami rozwoju przedsiębiorczości. Można zaznaczyć, że prowadzenie działalności gospodarczej wiąże się z pokonywaniem wielu barier związanych z koniecznością konkurowania z innymi firmami, z brakiem popytu na oferowane wyroby oraz z obowiązkami wobec administracji publicznej. Bariery rozwoju przedsiębiorczości można podzielić na wewnętrzne, dotyczące zarządzania firmą, i ze-

³ B. Piasecki, *Przedsiębiorczość i mała firma. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 1998, s. 101 za T. Markowski, D. Stawasz (red.), *Ekonomiczne i środowiskowe aspekty zarządzania rozwojem miast i regionów*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2001, s. 116.

⁴ T. Markowski, D. Stawasz (red.), wyd. cyt., s. 118.

⁵ Z. Makiela, *Przedsiębiorczość regionalna*, Difin, Warszawa 2008, s. 34.

wewnętrzne, wśród których wymienia się prawne, instytucjonalnego systemu wsparcia oraz dotyczące ekonomiczno-finansowego otoczenia przedsiębiorstw.

Z badań ankietowych przeprowadzonych przez PARP w sektorze MSP wynika, że ze wsparcia instytucji rządowych skorzystało tylko 22% ankietowanych, z czego 59% nie jest zadowolonych z uzyskanej pomocy, co może świadczyć o niedostosowaniu oferty do potrzeb przedsiębiorców. Ankietowani w większości (89%) stwierdzili, iż program wsparcia dla tego sektora jest niewystarczający bądź raczej niewystarczający, a 69% oceniło zmiany w prawie gospodarczym jako negatywne bądź raczej negatywne. Badania jednoznacznie wskazały na dużą wagę barier zewnętrznych, przy czym można sądzić, że przedsiębiorcy w mniejszym stopniu odczuwają bariery wewnętrzne ze względu na ich nieświadomość⁶.

Rozpatrując kwestię barier rozwoju przedsiębiorczości, należy podkreślić barierę związaną z finansowaniem działalności. Bariera ta jest jednym z kluczowych problemów, które hamują proces powstawania przedsiębiorstw oraz ich wzrostu⁷. Bariery, jak np. biurokracja, ograniczają przedsiębiorczość polskich obywateli oraz utrudniają prowadzenie działalności biznesowej, a tym samym zniechęcają zagranicznych inwestorów.

Problematyka barier rozwoju przedsiębiorczości jest zagadnieniem, które wymaga głębszej analizy w celu trafnego ujęcia, a w niniejszym artykule problem został jedynie zasygnalizowany.

Należy jednak podkreślić, że „sektor MSP jest tą dziedziną gospodarki, która napędza rozwój każdej współczesnej gospodarki rynkowej”⁸. „Potwierdzeniem tego są doświadczenia krajów wysoko rozwiniętych, które wskazują, że o ich poziomie ekonomicznym decyduje struktura gospodarki, zdominowana przez sieć małych (czy wręcz drobnych) i średnich przedsiębiorstw”⁹. To właśnie przedsiębiorstwa zatrudniające do 250 osób, a nie wielkie koncerny, decydują o mocy gospodarczej. M. Dylewski wskazuje także, że szczególnego znaczenia nabiera to na poziomie lokalnym¹⁰, zwłaszcza że przedsiębiorcy często lokują swoje firmy w miejscu zamieszkania, bazą dla ich rozwoju są lokalne zasoby, a rynek lokalny i regionalny to podstawowe rynki zbytu. W efekcie stanowi to o licznych korzyściach zarówno dla gminy, jak i całego regionu¹¹.

⁶ *Bariery rozwoju przedsiębiorczości*, www.archiwum.parp.gov.pl.

⁷ *Krajowy fundusz kapitałowy jako uzupełnienie systemu wspierania rozwoju sektora MSP*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy Departament Polityki Regionalnej, Warszawa 2005, s. 5.

⁸ M. Dylewski, *Wsparcie sektora małych i średnich przedsiębiorstw z funduszy Unii Europejskiej w nowej perspektywie finansowej*, [w:] *Ekonomiczne i organizacyjne instrumenty wspierania rozwoju lokalnego i regionalnego. Ekonomiczne problemy usług nr 11*, T. II, Zeszyty Naukowe nr 471, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2007, s. 29.

⁹ T. Markowski, D. Stawasz (red.), wyd. cyt., s. 116.

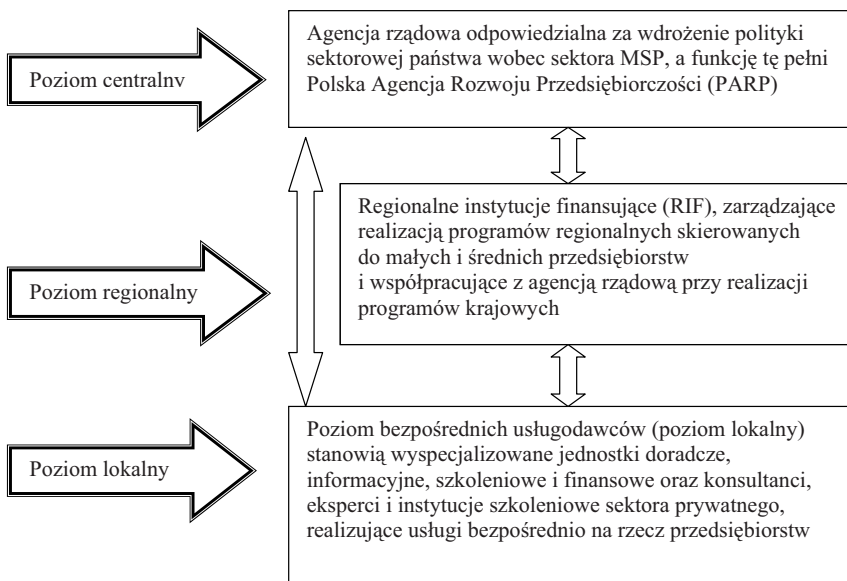
¹⁰ M. Dylewski, wyd. cyt., s. 29.

¹¹ T. Markowski, D. Stawasz (red.), wyd. cyt., s. 119.

3. Działania władz na poziomie lokalnym

Podejmując problem lokalnego wspierania sektora MSP, w pierwszej kolejności należy się odnieść do tego zagadnienia w szerszym aspekcie, mianowicie w skali całego kraju. Pozwoli to na usystematyzowanie wiedzy w zakresie funkcjonujących instytucji i działań prowadzonych w celu wspierania przedsiębiorczości.

Należy podkreślić, że system wsparcia, o którym mowa, z jednej strony, regulowany jest ograniczeniami, jakie stawia Unia Europejska dla krajów członkowskich, natomiast z drugiej strony, wynika z polityki gospodarczej poszczególnych państw. Wspieranie przedsiębiorczości w większości krajów UE realizowane jest na poziomie lokalnym, szczebel regionalny zobligowany jest do realizacji określonych działań, natomiast szczebel centralny ma za zadanie formułowanie polityki dla tego celu. Pomoc kierowana do przedsiębiorstw może obejmować obszary: finansowanie, doradztwo i kształcenie, informacja, infrastruktury, rozwiązania prawne¹².

Rys. 1. System wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

Źródło: www.upds.pl.

Wspieranie przedsiębiorczości w Polsce zapewnia sieć instytucjonalnych i instrumentalnych form wsparcia, które opiera się na współpracy partnerów na wspo-

¹² K. Safin (red.), *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo AE, Wrocław 2008, s. 215-219.

mnianych trzech płaszczyznach działania. Można wyróżnić poziom centralny, regionalny i lokalny (rys. 1).

Wspieranie przedsiębiorczości w dużej mierze powinno się odbywać na poziomie lokalnym. Działania władz lokalnych w zakresie wspierania działalności gospodarczej powinny zmierzać do wspierania przedsiębiorczości na terenie lokalnym w odniesieniu do poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, do prowadzenia efektywnej działalności informacyjnej i oświatowej, a także w ramach współdziałania z organizacjami pracodawców czy organizacjami przedsiębiorców¹³.

Wspieranie przedsiębiorczości przez władze lokalne odbywa się m.in. poprzez wykorzystanie instrumentów wspierających lokalną gospodarkę. Można tu wyróżnić podział na tzw. instrumenty dochodowe i wydatkowe. Wykorzystanie instrumentów wydatkowych wiąże się także ze wsparciem z budżetu dla różnego rodzaju przedsięwzięć i instytucji służących pobudzaniu procesów rozwojowych, które w literaturze są klasyfikowane na wiele różnych sposobów. Do pierwszej grupy należą wszelkiego rodzaju ulgi i zwolnienia z podatku, obniżanie stawek, natomiast do drugiej zalicza się poszczególne rodzaje wydatków budżetowych, a do najbardziej efektywnych instrumentów oddziaływania na rozwój gospodarki lokalnej zalicza się przede wszystkim wydatki inwestycyjne. Należy zaznaczyć, iż „w odróżnieniu od instrumentów dochodowych, mających charakter bierny (samorząd przyzwala na pozostawienie większej puli środków w przedsiębiorstwie, które to powinno wykorzystać je na dalsze działania w celu zwiększania aktywności gospodarczej), instrumenty wydatkowe są postrzegane jako grupa działań czynnych (np. samorząd aktywnie uczestniczy w budowie infrastruktury technicznej wykorzystywanej w działalności przedsiębiorstw)”¹⁴.

Wśród wydatków gmin jako wsparcie instytucji rozwoju gospodarczego można wymienić¹⁵:

- wydatki związane z działalnością inkubatorów przedsiębiorczości,
- wydatki związane z działalnością centrów wspierania przedsiębiorczości,
- wydatki związane z działalnością parków przemysłowych, technologicznych,
- wydatki związane z działalnością agencji rozwoju lokalnego,
- wydatki związane z działalnością ośrodków doradczo-szkoleniowych,
- wydatki związane z działalnością funduszy pożyczkowych i poręczeniowych.

Przykładem działań służących wspieraniu przedsiębiorczości, których nadrzędnym celem jest tworzenie warunków ułatwiających powstawanie i funkcjonowanie podmiotów gospodarczych podejmowanych na poziomie gminy, mogą być: pomoc dla przedsiębiorców rozpoczynających prowadzenie działalności gospodarczej w postaci ulg w stawkach czynszu za najem wolnych lokali użytkowych czy

¹³ R. Borowiecki, B. Siuta-Tokarska, wyd. cyt., s. 66-67.

¹⁴ M. Kogut-Jaworska, *Instrumenty interwencjonizmu lokalnego w stymulowaniu rozwoju gospodarczego*, Rozprawa doktorska, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2008, s. 106.

¹⁵ Tamże, s. 110-111.

też udzielanie przedsiębiorcom pomocy publicznej w formie zwolnień z podatku od nieruchomości w ramach programów pomocowych, które przysługują przedsiębiorcom innowacyjnym bądź prowadzącym działalność badawczo-rozwojową przedsiębiorcom, którzy działają w obrębie parków przemysłowych, technologicznych oraz specjalnych stref ekonomicznych, przedsiębiorcom, którzy tworzą nowe miejsca pracy związane z nowymi inwestycjami, małym, średnim i dużym przedsiębiorcom prowadzącym działalność gospodarczą, przedsiębiorcom, którzy wspierają nowe inwestycje w sektorze turystyki¹⁶.

Istotnym czynnikiem lokalnym dla powstawania i działalności MSP są warunki lokalizacyjne. Podjęcie działalności i wybór lokalizacji w dużej mierze zależy od przedsiębiorcy dysponującego kapitałem, wartościami niematerialnymi czy też od jego dążeń. W tej kwestii można podkreślić, że władze lokalne mogą tworzyć korzystne warunki organizacyjne i infrastrukturalne. „Zaplecze infrastrukturalne stanowi główne zadanie inwestycyjne w dziedzinie wspierania rozwoju aktywności gospodarczej na forum lokalnym. Inwestycje infrastrukturalne są warunkiem zbiorowego rozwoju przedsiębiorczości, korzyści płynące ze zrealizowanych inwestycji czerpią lokalne przedsiębiorstwa”¹⁷. Tworzenie warunków sprzyjających lokalizacji MSP na danym terytorium jest niezmiernie istotne nie tylko z punktu widzenia władz lokalnych, ale także lokalnej społeczności. Wynika to z tego, że to właśnie rynek lokalny stanowi dla MSP bazę zaopatrzenia w zasoby pracy, materiały, półprodukty, w zasoby finansowe, korzystanie z usług doradczych czy w zakresie promocji, co w konsekwencji przyczynia się do aktywizacji społeczno-gospodarczej tego terytorium¹⁸. Z tego względu przygotowanie oferty inwestycyjnej przez władze lokalne zarówno dla nowych potencjalnych inwestorów, jak i już funkcjonujących wydaje się być niezmiernie istotne, zwłaszcza jeśli uwzględni się korzyści związane z dynamizacją rozwoju społeczno-gospodarczego. W celu zmiany otoczenia przedsiębiorstw władze lokalne stosują instrumenty tzw. kształtujące korzyści zewnętrzne, w skład których wchodzi wszelkie walory użytkowe wpływające na decyzję o lokalizacji dla podmiotów gospodarczych¹⁹, tj.:

- system lokalnej infrastruktury technicznej i biznesowej,
- lokalne zasoby siły roboczej,
- lokalne zasoby surowcowe,
- skala i struktura lokalnego popytu,
- stan środowiska naturalnego.

Władze lokalne odgrywają ważną rolę w kształtowaniu warunków działania podmiotów gospodarczych, co można uznać za pośrednią drogę do realizacji celów polityki lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego.

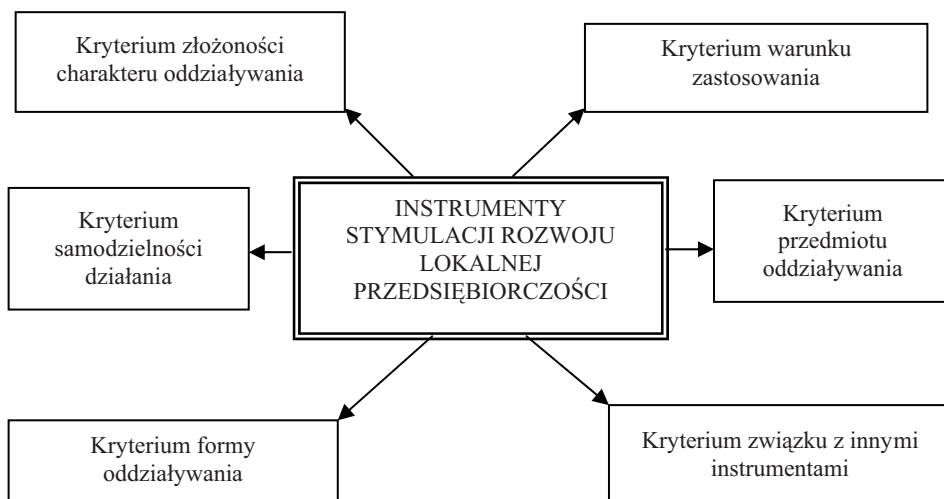
¹⁶ www.wroclaw.pl.

¹⁷ Z. Makiela, wyd. cyt., s. 20.

¹⁸ T. Markowski, D. Stawasz (red.), wyd. cyt., s. 115.

¹⁹ A. Sztando, *Instrumenty lokalnej polityki gospodarczej*, [w:] R. Bról (red.), *Ekonomika i zarządzanie miastem*, Wydawnictwo AE, Wrocław 2004, s. 127.

Literatura przedmiotu dostarcza wielu podziałów i klasyfikacji możliwości oddziaływania władz lokalnych na rozwój przedsiębiorczości w gminie. Najogólniej można je sklasyfikować wedle poszczególnych grup: tworzenie i rozwój infrastruktury technicznej, wsparcie instytucjonalno-organizacyjne, zachęty ekonomiczne dla przedsiębiorców²⁰. Jednak nie jest to wystarczający podział dla precyzyjnego ukazania, za pomocą jakich instrumentów lokalnego interwencjonizmu można stymulować rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Próbę usystematyzowania i szczegółowej klasyfikacji instrumentów według różnych kryteriów podjął A. Sztando, a kryteria te prezentuje rys. 2.

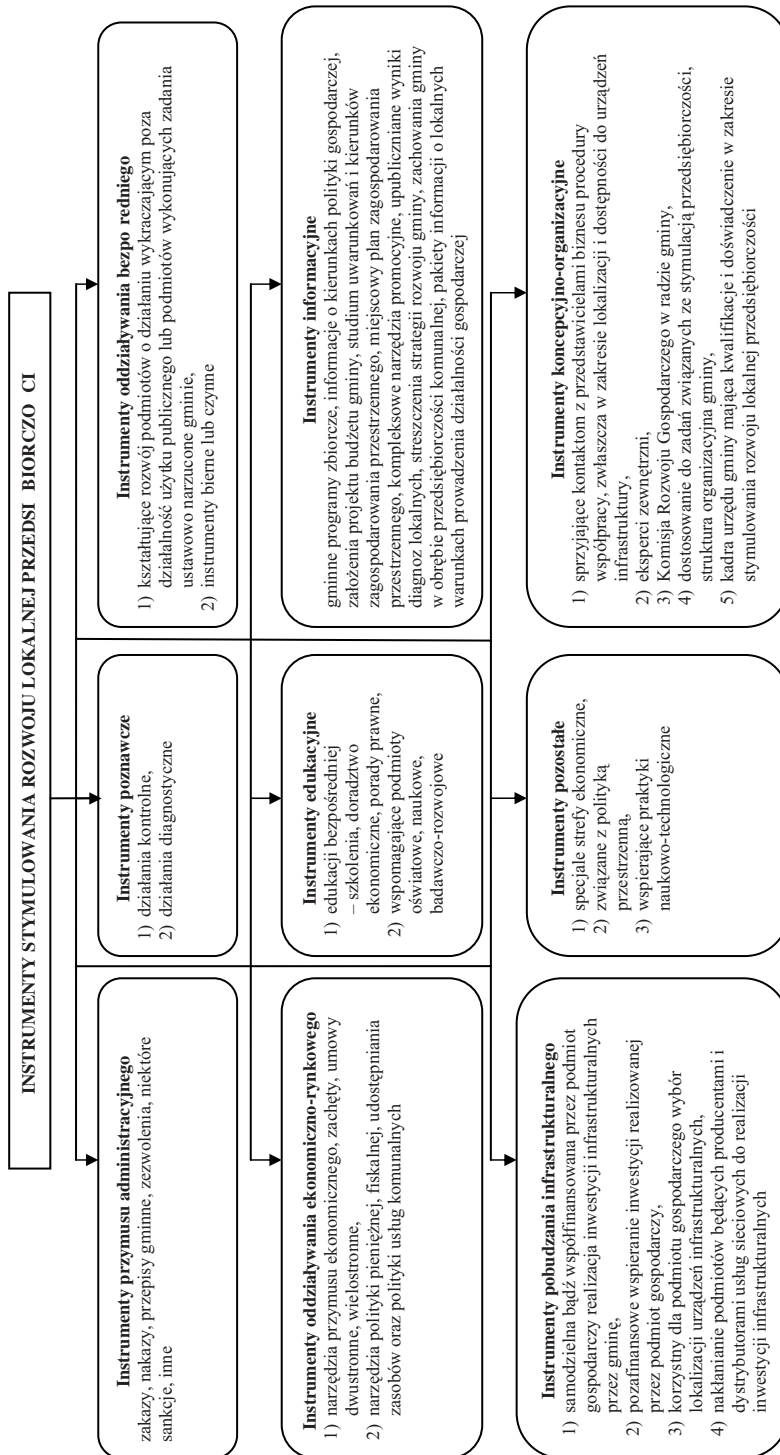
Rys. 2. Kryteria wyszczególniania instrumentów stymulowania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości

Źródło: opracowanie własne na podstawie A. Sztando, wyd. cyt., s. 128.

Wskazując na szczegółowe działania w zakresie kreowania warunków do działalności gospodarczej przez samorząd lokalny, należy uwzględnić np. koordynowanie działań poszczególnych podmiotów, rozwiązywanie problemów, konfliktów, które w przyszłości mogą objąć cały sektor, inicjowanie przedsięwzięć gospodarczych korzystnych pod względem zharmonizowanego rozwoju, inicjowanie współpracy między przedsiębiorstwami a otoczeniem biznesu oraz tworzenie korzystnych warunków dla nowych przedsiębiorców²¹. W jaki sposób i za pomocą których instru-

²⁰ M. Kogut-Jaworska, *Stymulowanie rozwoju gospodarczego na obszarach lokalnych (na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w województwie zachodniopomorskim)*, [w:] *Gospodarka przestrzenna XI*, KGPIAS UE we Wrocławiu, Wrocław 2008, s. 146.

²¹ J. Reguński, W. Kocoń, M. Ptaszyńska-Wołoczkowicz, *Władze lokalne a rozwój gospodarczy*, PWE, Warszawa 1988, s. 94, za M. Kogut-Jaworska, wyd. cyt., s. 146.

Rys. 3. Typologia instrumentów stymulowania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości

Źródło: opracowanie własne na podstawie A. Sztando, wyd. cyt., 129-157.

mentów podjąć działania, aby osiągnąć zamierzony cel, to pytanie, na które odpowiedzi szuka wielu badaczy tej problematyki.

Kontynuując, za A. Sztando, najbardziej szczegółową klasyfikację można otrzymać, uwzględniając kryterium ze względu na formę oddziaływania. Na jego podstawie wyróżnia się dziewięć podstawowych grup instrumentów (rys. 3), przyjmując, iż uwzględnia ona wszystkie istotne instrumenty oddziaływania, pomijając ewentualnie te o znikomym wpływie oraz o dalece pośrednim oddziaływaniu²².

Przygotowując ofertę, która ma stanowić zachętę dla omawianego sektora przedsiębiorstw, należy nie tylko wskazać na atrakcyjność miejsca czy korzyści wynikające z funkcjonowania na tym terytorium, ale także zadbać o likwidację barier, jakie napotykają przedsiębiorcy w procesie rozwoju. Bariery te mogą dotyczyć dostępu do zasobów pracy (brak nowych pracowników, brak odpowiednich kwalifikacji czy wiedzy) i do informacji. Mogą mieć charakter rynkowy, finansowy, administracyjno-prawny, niedoskonałości systemu podatkowego czy też dotyczyć niedoskonałości działania instytucji państwowych i skomplikowanych formalności²³.

Konkludując, należy podkreślić, iż działanie władz lokalnych nie może się opierać tylko na znajomości i stosowaniu wybranych instrumentów stymulujących lokalną przedsiębiorczość. Istota całego procesu polega na ich trafnym doborze i precyzyjnym wykorzystaniu, co faktycznie przełoży się na aktywizowanie i akcelerację procesu rozwoju lokalnego poprzez optymalne wykorzystanie wszelkich potencjalnych możliwości rozwoju tego terytorium²⁴.

4. Zakończenie

Sektor MSP postrzegany jest jako antidotum lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego. Efektem jest wytworzenie się specyficznej atmosfery przedsiębiorczości w otoczeniu małych i średnich firm w postaci wsparcia finansowego, prawnego, organizacyjnego czy naukowego, mających za zadanie pobudzić katalizator przedsiębiorczości – sektor MSP²⁵.

Reasumując, można wskazać, że w konsekwencji przemian zarysowało się rosnące znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw, które odgrywają ogromną rolę nie tylko w sferze gospodarczej państwa, ale i społecznej. Stymulują one wzrost

²² A. Sztando, wyd. cyt., s. 129.

²³ A. Chmielak, *Główne bariery rozwoju MSP w Polsce*, [w:] B. Plago (red.), *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2001, s. 108, za W. Piątkowski, *Bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw*, [w:] K. Piech (red.), *Przemiany i perspektywy polityki gospodarczej*, PTE, Warszawa 2000.

²⁴ A. Mempel-Śnieżyk, *Terytorialne systemy produkcji jako podstawa rozwoju lokalnego na przykładzie Dolnego Śląska*, Rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 100-175.

²⁵ B. Filipiak, J. Ruszała, *Instytucje otoczenia biznesu. Rozwój, wsparcie, instrumenty*, Difin, Warszawa 2009, s. 43-44.

gospodarczy kraju przez aktywizację procesów innowacyjnych, a co za tym idzie – unowocześniają strukturę przemysłową, generują nowe miejsca pracy, mogą łagodzić napięcia społeczne, dając szansę samozatrudnienia, osiągnięcia sukcesu oraz zmiany statusu społecznego ludziom przedsiębiorczym, w związku z czym sektor MSP współcześnie jest postrzegany jako jeden z istotniejszych filarów gospodarki. Pożądaną sytuacją byłoby sprawne funkcjonowanie tego sektora, umiejętne pokonywanie barier stojących na drodze rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw i tworzenie warunków sprzyjających ich rozwojowi.

Literatura

- Bariery rozwoju przedsiębiorczości*, <http://www.archiwum.parp.gov.pl> (11.05.2010).
- Borowiecki R., Siuta-Tokarska B., *Problemy funkcjonowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Synteza badań i kierunki działań*, Difin, Warszawa 2008.
- Chmielak A., *Główne bariery rozwoju MSP w Polsce*, [w:] B. Plago (red.), *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2001.
- Dylewski M., *Wsparcie sektora małych i średnich przedsiębiorstw z funduszy Unii Europejskiej w nowej perspektywie finansowej*, [w:] *Ekonomiczne i organizacyjne instrumenty wspierania rozwoju lokalnego i regionalnego. Ekonomiczne problemy usług nr 11*, T. II, Zeszyty Naukowe nr 471, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2007.
- Enterprise and industry publications SME definition. User guide and model declaration*, Wyd. Wspólnoty Europejskiej 2006.
- Filipiak B., Ruszała J., *Instytucje otoczenia biznesu. Rozwój, wsparcie, instrumenty*, Difin, Warszawa 2009.
- Kogut-Jaworska M., *Instrumenty interwencjonizmu lokalnego w stymulowaniu rozwoju gospodarczego*, Rozprawa doktorska, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2008.
- Kogut-Jaworska M., *Stymulowanie rozwoju gospodarczego na obszarach lokalnych (na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w województwie zachodniopomorskim)*, [w:] *Gospodarka przestrzenna XI*, KGPIAS UE we Wrocławiu, Wrocław 2008.
- Krajowy fundusz kapitałowy jako uzupełnienie systemu wspierania rozwoju sektora MSP*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy Departament Polityki Regionalnej, Warszawa 2005.
- Makiela Z., *Przedsiębiorczość regionalna*, Difin, Warszawa 2008.
- Markowski T., Stawasz D. (red.), *Ekonomiczne i środowiskowe aspekty zarządzania rozwojem miast i regionów*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2001.
- Mempel-Śnieżyk A., *Terytorialne systemy produkcji jako podstawa rozwoju lokalnego na przykładzie Dolnego Śląska*, Rozprawa doktorska, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław 2009.
- Piasecki B., *Przedsiębiorczość i mała firma. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 1998.
- Piątkowski W., *Bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw*, [w:] K. Piech (red.), *Przemiany i perspektywy polityki gospodarczej*, PTE, Warszawa 2000.
- Regulski J., Kocoń W., Ptaszyńska-Wołoczko M., *Władze lokalne a rozwój gospodarczy*, PWE, Warszawa 1988.
- Safin K. (red.), *Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo AE, Wrocław 2008.
- Sztando A., *Instrumenty lokalnej polityki gospodarczej*, [w:] R. Bról (red.), *Ekonomika i zarządzanie miastem*, Wydawnictwo AE, Wrocław 2004.
- www.wroclaw.pl.
- Żołnierski A. (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007-2008*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości 2009.

LOCAL GOVERNMENT IN SUPPORTING SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES

Summary: The aim of the article is to define the relationship between local authorities and small and medium enterprises. The first part of the paper presents the main role of this sector enterprises in present economy. The awareness of assets and opportunities the region has enables to create a business-friendly environment. Entrepreneurs are undoubtedly seen as the ones who contribute to the local and regional development and, in this way, to the socio-economic development of a country. The paper presents the opportunities of development and actions taken to support business initiatives.